

UDB
K 96

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR PRAEVENTIEVE GENEESKUNDE TNO
LEIDEN

Het eerste voortgangsverslag van
de bedrijfsbenadering in het kader
van het actieprogramma ziektever-
zuim gericht aan de deelnemende
bedrijven en organisaties.

I n h o u d

blz.

I.	Inleiding	2
II.	Inhoud en doel van de proeffase voor zover het gaat om het registratiesysteem	2
III.	De ontwikkeling van de bedrijfsdiagnose-methode	3
IV.	De plaats van de vier-wekelijkse-cirkulaire in het geheel	3
V.	De inhoud van de vier-wekelijkse-cirkulaire	4
VI.	Periodieke zelf-signalering door de deelnemers	5
VII.	Enkele praktische mededelingen	6
VIII.	Stand van zaken bedrijfsbenadering	8
	Bijlage 1. Stand van zaken per 16 maart 1973	9
	Bijlage 2. Planningsschema van het actieprogramma	10

Het eerste voortgangsverslag van het actieprogramma ziekteverzuim gericht aan de deelnemende bedrijven en organisaties.

I. Inleiding.

Met het ontvangen van deze eerste vierwekelijkse cirkulaire is in uw onderneming of organisatie de invoeringsfase van het registratiesysteem afgesloten; een goede aanleiding u te informeren over de voortgang van het actieprogramma en over wat u met name in de proeffase kunt verwachten. Ook zouden wij enige aandacht willen schenken aan de cirkulaire, zoals die er nu uitziet, en de mogelijke veranderingen in de inhoud na verloop van tijd.

Zoals ook in de brochure is vermeld bestaat het actieprogramma uit vier fasen :

- 1] De voorbereidingsfase, die is afgesloten (drie maanden)
- 2] De proeffase, die nu in volle gang is (zes maanden)
- 3] De toepassingsfase, waarin met advies wordt geëxperimenteerd (één jaar)
- 4] De evaluatie en overgangsfase (drie maanden)

De deelnemers aan de nu lopende proeffase kunnen worden ingedeeld in drie categorieën :

- a] Deelnemers aan de clusters.
In een zo intensief mogelijke samenspraak met deze clusters zal het ontwerp-registratiesysteem haar definitieve vorm krijgen. Onmiddellijk na de proeffase wordt alle informatie verwerkt in het definitieve systeem.
- b] Deelnemers die zelf belangstelling toonden.
Aan deze deelnemers is, of wordt, het systeem al in de ontwerp fase aangeboden. Suggesties over verbeteringen in het systeem zijn zeer welkom, hoewel de begeleiding in de proeffase minder intensief zal zijn. Het is van groot belang dat ook deze categorie van belangstellenden in een zo vroeg mogelijk stadium deelneemt; als er in de toepassingsfase adviesrelaties worden opgebouwd is het noodzakelijk dat er een registratieperiode van voldoende lengte aan is voorafgegaan.
- c] Deelnemers met een stagiair.
In de proeffase wordt ook gewerkt aan een "bedrijfsdiagnose-methode", een middel om in relatief korte tijd de kenmerken van het bedrijf, van belang voor het inzicht in het verzuim, in kaart te brengen. Een aantal deelnemers heeft de poorten van het bedrijf opengesteld om stagiairs de gelegenheid te geven informatie te verzamelen in konkrete bedrijfssituaties, van belang voor het ontwerp van zo'n methode.

II. Inhoud en doel van de proeffase voor zover het gaat om het registratiesysteem.

Reeds tijdens de eerste bijeenkomsten met bovengenoemde drie categorieën deelnemers, kregen wij informatie, reacties en suggesties die van belang zijn voor verbeteringen in het registratiesysteem. De inhoud hiervan varieerde per bedrijfstak. Het ziet er dan ook naar uit dat het registratiesysteem bedrijfstak-specifieke aanpassingen behoeft.

In enkele gevallen was het mogelijk 'ter plaatse' verbeteringen aan te brengen in de registratie. In het algemeen zijn we echter genoodzaakt ons voorlopig te beperken tot nauwkeurige vastlegging van de reacties, om ze na afloop van de proeffase te verwerken in het definitieve systeem. Nu het registratiesysteem eenmaal begint te lopen zullen wij ons in de komende maanden actief richten op het verzamelen van informatie over het functioneren van het registratiesysteem. Wat betreft het systematisch informatie verzamelen moeten we ons zoals hierboven bleek vooral richten op de "klusters". Dat betekent dat er per kluster nog enkele klusterbijeenkomsten belegd kunnen worden, bijvoorbeeld om de inhoud van de vierweken-cirkulaire te bespreken. Ook ligt het in onze bedoeling individueel met een aantal bedrijven te overleggen.

Na de periode van systematische informatieverzameling kunnen alle reacties en suggesties gesystematiseerd worden om zinvol in het definitieve systeem verwerkt te worden. Na juni wordt de 'opgespaarde' informatie verwerkt. Tegen september 1973 kan het proefsysteem worden vervangen door het definitieve systeem.

De kernelementen van het ontwerpsysteem zullen echter inhoudelijk zeker gehandhaafd blijven, zodat de nu verzamelde gegevens ook na de proeffase bruikbaar blijven.

III. De ontwikkeling van de 'bedrijfsdiagnose-methode'.

Tijdens de proeffase wordt er door een groep van 8 Utrechtse stagiairs (bijna afgestudeerden) onder supervisie van wetenschappelijk medewerkers van het actieprogramma en van de universiteit, gewerkt aan de ontwikkeling van een methode om in relatief korte tijd een redelijk inzicht te krijgen in de bedrijfskenmerken die samenhangen met het verzuimpatroon. Enerzijds zal er naar aanknopingspunten in de bestaande literatuur worden gezocht, anderzijds zal gezocht worden naar aanknopingspunten in konkrete bedrijfssituaties. Ook zal worden onderzocht in hoeverre de literatuurinzichten hanteerbaar te maken zijn in konkrete bedrijfssituaties. Na een periode van voorbereiding, opereren de stagiairs nu in de bedrijven die zijn aangezocht hun medewerking aan dit deel van het actieprogramma te geven (zie I c).

IV. De plaats van de vier-wekelijkse-cirkulaire in het geheel.

Het nut van deelname aan het actieprogramma zal door de deelnemers worden afgemeten aan hetgeen wordt teruggerapporteerd in de vorm van inzichtelijke en zinvolle informatie, op basis waarvan, zonodig met steun van een adviseur, een gericht beleid mogelijk is.

Voorlopig bestaat de teruggerapporteerde informatie alleen uit de vier-wekelijkse-cirkulaire en vormt een beperkt maar noodzakelijk onderdeel in de cyclus van

1. registratie → 2. signalering → 3. bedrijfsdiagnose → 4. actie → 5. evaluatie.

De vier-wekelijkse verzuimsignalen geven geïsoleerd van het totaal dan ook nog geen houvast voor een gericht beleid. Dat is slechts mogelijk op basis van een goed inzicht in de oorzaken van het verzuim in het specifieke bedrijf of de specifieke organisatie. Voor dit inzicht is het absoluut noodzakelijk dat het verzuim over een langere periode wordt geregistreerd.

Het verzuimpatroon van het bedrijf zoals dat samenhangt met kenmerken van het bedrijf en van het personeelsbestand kan leiden tot een inzicht in bedrijfsgebonden - eventueel beïnvloedbare - oorzaken.

Voor zover het in het vermogen ligt van het bedrijf of de organisatie deze oorzaken in gunstige zin te beïnvloeden kan er een beleid gevoerd worden dat zich richt op het vermijdbare verzuim.

De derde en de vierde stap in de hierboven genoemde cyklus kunnen dus eerst na verloop van tijd worden gedaan in verband met de noodzakelijke registratieperiode en met het feit dat het 'bedrijfsdiagnosemodel' in ontwikkeling is.

De vier-wekelijkse cirkulaire is overigens niet de enige vorm van terugrapportage. Onze gedachten gaan tevens uit naar een kwartaal-cirkulaire (en/of een halfjaarlijkse cirkulaire) en een jaarverslag.

Eind maart werd de invoering van het ontwerpsysteem grotendeels afgesloten. Het tweede kwartaal van dit jaar lijkt dan ook een geschikte periode om een kwartaal-cirkulaire over uit te brengen.

V. De inhoud van de vier-wekelijkse-cirkulaire.

De deelnemers worden het eerst met deze vorm van terugrapportage geconfronteerd. Hier volgt een toelichting op de inhoud.

De inhoud is voorlopig gebonden aan:

- a] Het beperkte aantal deelnemers dat aan dit experimentele actieprogramma kan deelnemen. Met de uitbreiding van het aantal deelnemers zal de vergelijkingsbasis zich op den duur verbreden en verfijnen.
- b] De korte tijd dat het registratiesysteem loopt. Indien het systeem één of enkele jaren loopt kunnen in de cirkulaire eventueel cijfers van vergelijkbare periodes worden opgenomen.
- c] Het gebrek aan ervaring. Het actieprogramma waar u aan deelneemt kan ons informatie verschaffen op basis waarvan tot andere 'signalen' en tot zinvolle splitsingen (behalve de splitsing man / vrouw) besloten kan worden.

Voorlopig zullen we ons beperken tot de terugrapportage van de volgende gegevens in de vier-weken-cirkulaire :

- 1] Het gemiddeld personeelsbestand over de bewuste periode
- 2] Het gemiddeld aantal verzuimers per dag over de bewuste periode
- 3] Het aantal nieuwe ziekmeldingen in de bewuste periode

Dit zijn gegevens die in verband met verschillen in omvang der bedrijven niet direct vergelijkbaar zijn.

De gegevens genoemd onder punt 2 en 3 worden daarom omgerekend in percentages.

- 4] Het percentage verzuimers over de bewuste periode.

Dit percentage wordt berekend uit de gegevens die ook voor berekening van 1) het personeelsbestand en 2) het aantal verzuimers per dag worden gebruikt. Het gaat hier om het gemiddeld aantal verzuimers per 100 werknemers. Voorbeeld : als het personeelsbestand bestaat uit 300 werknemers en er zijn gemiddeld 60 verzuimers, dan betekent dat een verzuimpercentage van 20%; van elke 100 werknemers zijn er 20 ziek.

- 5] Het percentage (nieuwe) ziekmeldingen in de desbetreffende periode.

Dit percentage wordt berekend uit dezelfde gegevens als die van 1 en 3. Als er over het bovengenoemde personeelsbestand van 300 werknemers in de bewuste periode 90 keer een ziekmelding plaatsvindt, dan hebben over deze vier weken per 100 werknemers 30 ziekmeldingen plaats gevonden. Het percentage van nieuwe ziekmeldingen bedraagt dan 30%.

In het onderstaand schema enkele fiktieve voorbeelden :

<u>tijdvak 4 weken</u>										
mannen					vrouwen					
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	pers. sterk- te	verz. per dag	aant. ziek- meld.	ver- zuim %	ziek- meld. %	pers. sterk- te	verz. per dag	aant. ziek- meld.	verz. zuim %	ziek- meld. %
bedr. X	300	40	60	13,3	20,0	50	7	12	14,0	24,0
bedr. Y	50	5	10	10,0	10,0	30	6	12	20,0	40,0
bedr. Z	700	35	100	5,0	14,2	100	20	35	20,0	35,0

Alleen de percentages (4 en 5) zijn onderling vergelijkbaar tussen de bedrijven. In de kleinere bedrijven hebben enkele zieken meer of minder, grote invloed op de hoogte van deze percentages. Het toeval speelt bij het tot stand komen van de percentages over korte registratieperioden (in dit geval vier weken) dan ook een grote rol. Over langere registratieperioden gaat het toeval ook in kleinere bedrijven een geringere rol spelen. Een verzuimer meer of minder, heeft in bedrijf Y bijvoorbeeld tot gevolg een stijging of daling van het verzuimpercentage van maar liefst 2%. Op het percentage van X zou dit nauwelijks invloed hebben.

Voor een juiste uitleg van de percentages, berekend over korte registratieperiodes, is het dan ook van belang de absolute getallen te kennen waarop de percentages zijn gebaseerd (1, 2 en 3). Dit geldt vooral voor kleinere bedrijven. Het spreekt echter vanzelf dat het gemiddeld aantal zieken per dag (2) van het ene bedrijf niet rechtstreeks met dat van het andere vergeleken kan worden, evenmin als het absolute aantal nieuwe ziekmeldingen (3).

De cijfers worden, in alle deelnemende bedrijfstakken gesplitst naar mannen en vrouwen, gepresenteerd. In enkele bedrijfstakken bleek er behoefte aan andere, door deze als essentieel gevoelde, splitsingen. In de F.M.E. kluster wordt in de proeffase de splitsing arbeiders/beambten gemaakt in de cirkulaire. In het groot-winkelbedrijf worden full-time en part-time krachten gesplitst in de terugrapportage. Aan het eind van de proeffase zal nader gezien worden in hoeverre deze splitsingen gehandhaafd moeten blijven en in hoeverre andere splitsingen overwogen moeten worden.

VI. Periodieke zelf-signalering door de deelnemers.

In de toekomst zal, zoals hierboven bleek, de inhoud van de cirkulaire moeten 'groeien', met het aantal deelnemers, de voortschrijdende tijd en de toenemende ervaring.

De cirkulaire zal dan steeds meer een mogelijkheid kunnen worden om de meest recente ontwikkelingen in het eigen bedrijf in groter verband te beoordelen.

Toch zal de inhoud van de vier-wekelijkse-cirkulaire altijd beperkt blijven tot signalen gebaseerd op bedrijfstotalen, gesplitst naar de belangrijkste basiskategorieën.

Het is uiteraard van belang voor het bedrijf om te weten welke bedrijfsspecifieke verzuimpatronen ten grondslag liggen aan de bedrijfstotalen, die een signaalfunctie vervullen in de cirkulaire.

Naast de cirkulaires via welke bedrijfstotalen worden uitgewisseld, lijkt het dan ook van belang dat elk deelnemend bedrijf of organisatie de mogelijkheid heeft de specifieke verzuimontwikkelingen intern bij te houden.

Zo is het voor het bedrijf of de organisatie van belang te weten op welke wijze de verschillende afdelingen bijdragen aan de bedrijfstotalen. Een bedrijf met een verzuim dat over het geheel genomen 'normaal' is, kan problematische uitschieters hebben in bepaalde afdelingen of categorieën.

Tijdens de proeffase hopen wij in samenwerking met de deelnemers ideeën te ontwikkelen over de wijze waarop de zelf-rapportage kan worden gestructureerd.

VII. Enkele praktische mededelingen.

Na completering van de projectgroep is deze als volgt samengesteld :

De wetenschappelijk medewerkers : D. Draaisma (socioloog) , H. A. W. Klinkhamer (arts) en H. Kuipers (sociaal-psycholoog en projectleider) en de student-assistent R. de Boer (die als stagiair gedurende een jaar assistentie zal verlenen).

De "benadereers" R. H. de Haan (die als bedrijfsadviseur een belangrijke rol zal spelen bij het advieswerk) en C. Piena (invoering registratiesysteem).

Mevrouw J. S. Sikkema - de Graaff (bewaking van een juiste registratie en telefonische beantwoording van registratietechnische vragen). Projekt-sekretaresse is mevrouw W. Knipscheer. Via haar kunnen alle kontakten met de projectgroep verlopen (Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde/TNO, Wassenaarseweg 56, Leiden, tel. 01710-50940, toestel 227).

Gedurende het verdere verloop van de proeffase en daarna kunnen ook de genoemde wetenschappelijk medewerkers naast de benadereers ingeschakeld worden bij kluster-bezoeken en andere bedrijfsbezoeken. Dit in verband met de informatie die nodig is voor de verdere ontwikkeling van registratiesysteem, bedrijfsenquête en bedrijfsdiagnose-methode. Ook grote bedrijven die niet aan dit projekt deelnemen zullen in verband met hun ervaring op gebied van verzuimregistratie e.d. bezocht worden.

Tenslotte nog een opmerking over de vertraging die bij enkele clusters is opgetreden in het nakomen van toezeggingen (verslagen van besprekingen, het tijdstip van de eerste cirkulaire etc).

De bedrijfsbezoeken hebben in de invoeringsfase zoveel tijd in beslag genomen dat er nauwelijks tijd voor het "huiswerk" overbleef. Ook de programmering van de cirkulaire kostte, ondanks de grote ervaring die op het N.I.P.G. aanwezig is, meer tijd dan was te voorzien.

Na deze invoeringsfase, met de vele onvoorspelbare obstakels, zal er echter een zekere routine geschapen kunnen worden.

We hopen, met excuses, dat u begrip kunt hebben voor de vertragingen in deze beginfase.

Overigens zouden we alle deelnemers willen verzoeken om bij gerezen onduidelijkheden naar de projekt-sekretaresse te bellen, die eventueel het probleem kan doorgeven aan één van de projektleden. Omdat veel vragen gericht zullen zijn aan de heer Piena (n.a.v. de bijeenkomsten) zal hij in principe elke maandag aanwezig zijn om vragen te beantwoorden.

Drs. H. Kuipers
projektleider.

VIII. Stand van zaken bedrijfsbenadering.

Op de volgende bladzijde is de stand van zaken per 16 maart 1973 weergegeven. Voor zover nu te overzien is de belangstelling, zich uitend in feitelijke deelname, zeer bevredigend. De benadering van 7 klusters is geheel afgerond.

Aan de eerste bespreking namen binnen deze 7 klusters 51 bedrijven deel, aan de tweede 54, terwijl dit tenslotte in 54 feitelijke deelnemers resulteerde.

Van drie "cirkels" (groepen spontane aanmelders uit een bepaald gedeelte van het land) is de benadering afgerond.

Opkomst van de eerste bijeenkomst 48, van de tweede 40, aantal feitelijke deelnemers 35. Het aantal afvallers in deze categorie is iets groter.

Daarbij moet men bedenken dat een belangrijk deel van deze belangstellende bedrijven niet meer in het midden- en klein bedrijf valt en beschikt over een meer of minder geavanceerd verzuimbeleid in casu een registratiesysteem.

Stand van zaken bedrijfsbenadering per 16 maart 1973.

KLUSTERS.

	opkomers:		
	1e bespreking	2e bespreking	deelnemers
Bouw	9	8	8
Chemie	4	8	8
FME	8	7	8
Haven	9	11	10
Kleding	m.b.	m.b.	m.b.
Overheid	7	7	7
Pluimvee Gl.	m.b.	m.b.	m.b.
Pluimvee Hl.	m.b.	m.b.	m.b.
Sigaren	6	6	6
Vervoer	1	m.b.	m.b.
Vleeswaren	m.b.	m.b.	m.b.
Vroom en Dreesmann	7	7	7
Welzijnszorg	4	m.b.	m.b.
bekende totalen	55	54	54

CIRKELS.

	opkomers:		
	1e bespreking	2e bespreking	deelnemers
I.Gron.-Fr.-Dr.	14	13	10
II.Brabant-Limburg	18	14	12
III.Gelderl.-Utr.	16	13	13
IV. Zuid-Holland	11	m.b.	m.b.
V.Noord Holland	4	m.b.	m.b.
VI.Overijssel	4	m.b.	m.b.
bekende totalen	67	40	35

m.b. = nog mee bezig

Met de "genodigden van de klusters" en de "belangstellenden van de cirkels" werden (en worden) doorgaans twee bijeenkomsten belegd, een oriënterende- en een instructiebijeenkomst.

Na de eerste bijeenkomst geven de bedrijven zich in principe wel of niet op voor deelname. Echter bedrijven die de eerste ronde niet reageerden worden toch voor de tweede ronde uitgenodigd en kunnen als nog deelname toezeggen.

Bedrijven met stagiairs.

Twaalf bedrijven, verdeeld over 7 bedrijfstakken, hebben zich beschikbaar gesteld voor een oriënterend onderzoek, uitgevoerd door een zevental stagiairs.

